

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНТЕРПОЛУ У ПРОТИДІЇ ЕКОЛОГІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Грішаков М.В.,
аспірант юридичного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Грішаков М.В. Діяльність Інтерполу у протидії екологічній злочинності.

Стаття зосереджена на наданні характеристики основних напрямків діяльності Інтерполу у протидії екологічній злочинності. Вказано, що діяльність Інтерполу у боротьбі з екологічними злочинами включає такі сфери: злочини проти дикої природи, злочини у сфері рибальства, злочини у сфері лісового господарства, а також забруднення та пов'язані з ним злочини. Зазначено, що з метою протидії означеним злочинам в межах Організації було створено розгалужену структуру. Зокрема, було створено групу, відповідальну за боротьбу з екологічними злочинами – Програму екологічної безпеки (ENS). ENS спрямована на надання допомоги державам-членам в ефективному забезпеченні дотримання національного законодавства та міжнародного природоохоронного права, а також забезпечення взаємодії правоохоронних органів, об'єднання зусиль різних державних органів та заохочення скоординованих транскордонних дій щодо підтримання екологічної безпеки. Вказано, діяльність ENS тісно взаємопов'язана і підтримується Комітетом з охорони навколишнього середовища та відповідності (ECEC). ECEC допомагає Інтерполу виявляти моделі та тенденції, що виникають у сфері екологічних злочинів, і розробляти заходи правоохоронного реагування для усунення виявлених загроз; виступає стратегічною консультативною групою Інтерполу з вироблення політики і реалізації проєктів, пов'язаних із запобіганням та припиненням екологічних злочинів і порушень законодавства. Акцентовано, що при ECEC функціонують чотири робочі групи зі злочинів – у сфері рибальства (FCWG), лісового господарства (FoCWG), дикої природи (WCWG) і забруднення навколишнього середовища (PCWG). Кожна група об'єднує фахівців-криміналістів та експертів з усього світу, які працюють над діяльністю, що ґрунтується на загрозах, і надають Комітету та Інтерполу експертні рекомендації щодо реагування на різні загрози. Наголошено, Інтерпол також надає набір інших інструментів і послуг у сфері протидії екологічних злочинам: система I-24/7, повідомлення, еко-повідомлення, регіональні слідчі та аналітичні наради (RIACM), групи підтримки розслідувань (IST), операції, національні цільові групи з екологічної безпеки (NEST) тощо.

Ключові слова: злочин, навколишнє середовище, поліція, співробітництво, транснаціональність.

Hrishakov M.V. Interpol activities against environmental crime.

The article focuses on describing the main areas of Interpol's activities in combating environmental crime. It is indicated that Interpol's activities in combating environmental crime include the following areas: crimes against wildlife, crimes in the field of fisheries, crimes in the field of forestry, pollution and related crimes. It is noted that an extensive structure has been created within the Organization to combat these crimes. In particular, a group responsible for combating environmental crimes was created – the Environmental Security Programme (ENS). The ENS aims to assist member states in effectively enforcing national legislation and international environmental law, as well as to ensure law enforcement cooperation, combine the efforts of various government agencies and encourage coordinated cross-border actions to maintain environmental security. It is noted that the activities of ENS are closely interrelated and supported by the Environmental Compliance and Enforcement Committee (ECEC). The ECEC helps INTERPOL to identify emerging patterns and trends in environmental crime and develop law enforcement responses to address identified threats; it acts as a strategic advisory group of INTERPOL on policy development and project implementation related to the prevention and suppression of environmental crime and law violations. It is emphasised that the ECEC has four working groups on crimes: Fisheries (FCWG), Forestry (FoCWG), Wildlife (WCWG) and Pollution (PCWG). Each group

brings together forensic scientists and experts from around the world who work on threat-based activities and provide the Committee and INTERPOL with expert advice on how to respond to various threats. It is noted that INTERPOL also provides a range of other tools and services in the field of combating environmental crime: the I-24/7 system, notices, ecomessages, Regional Investigative and Analytical Case Meetings (RIACMs), Investigative Support Teams (ISTs), operations, National Environmental Security Task Forces (NESTs) etc.

Key words: crime, environment, police, cooperation, transnationality.

Постановка проблеми. За даними Інтерполу і Програми Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища, екологічна злочинність є четвертою за величиною злочинною діяльністю у світі, збільшуючись зі швидкістю від 5% до 7% на рік. Це загрожує не тільки середовищам проживання і популяціям дикої природи, а й цілим екосистемам. Великі екологічні правопорушення можуть приносити дуже високий прибуток і мати відносно низький ризик виявлення. З огляду на це, екологічна злочинність швидко зростає і є однією з найприбутковіших форм незаконної діяльності у світі [1]. Боротьба з цим специфічним видом злочинів особливо ускладнюється низкою проблем. Інспекційні, правоохоронні та судові органи часто не мають достатньої спроможності і ресурсів для ефективного виявлення, розслідування та судового переслідування екологічних злочинів, які часто є складними і транскордонними. Крім того, вони часто мають міждисциплінарний характер, оскільки вимагають від правоохоронних і судових органів співпраці з різними спеціалізованими національними адміністративними органами (наприклад, митними, природоохоронними, ветеринарними, рибоохоронними органами, органами охорони здоров'я та безпеки харчових продуктів тощо). Існування різних слідчих і законодавчих підходів до боротьби з екологічними злочинами в різних країнах також створює правові та оперативні проблеми [1]. З огляду на це, важливе значення має діяльність Інтерполу, в межах якого реалізується низка скоординованих заходів, зосереджених на протидії різним видам екологічної злочинності.

Стан дослідження проблеми. Питанню щодо міжнародного співробітництва у протидії транснаціональній злочинності, зокрема екологічній, було приділено увагу в наукових працях таких дослідників, як: М. Баймуратов, М. Буроменський, А. Войціховський, С. Перепьолкін, Т. Сироїд, М. Хаврат, Л. Філяніна та ін. Разом з тим, діяльність Інтерполу у протидії екологічним злочинам потребує подальшого поглибленого дослідження.

Мета статті полягає у наданні характеристики основних напрямків діяльності Інтерполу у протидії екологічній злочинності.

Виклад основного матеріалу. Екологічні злочини становлять серйозну загрозу для повсякденного життя, планети і майбутніх поколінь. Кордони не обмежують екологічні злочини, які варіюються від незаконного обігу слонової кістки і перевилу виду, що охороняються, до незаконного вирубування лісу і скидання небезпечних відходів. Ті самі маршрути, які використовуються для контрабанди дикої природи через країни і континенти, часто використовуються для торгівлі зброєю, наркотиками і людьми. Дійсно, екологічні злочини часто відбуваються пліч-о-пліч з іншими злочинами, такими як шахрайство з паспортами, корупція, відмивання грошей і навіть вбивство. Однак, на відміну від незаконної торгівлі наркотиками та іншими незаконними товарами, природні ресурси обмежені і не можуть бути поповнені в лабораторії. Таким чином, існує відчуття терміновості боротьби з екологічними злочинами [2]. Екологічні злочини також пов'язані з корупцією за участю державних службовців. Хоча форми корупції різняться, її зв'язок з екологічними злочинами часто полягає в тому, що чиновники охоче використовують своє службове становище для сприяння незаконній вирубці лісу або торгівлі товарами. Наприклад, вони можуть видавати дозволи на незаконну вирубку лісу в обмін на грошову винагороду [3].

У зв'язку з означеним у межах Інтерполу здійснюється активна діяльність, направлена на боротьбу з екологічною злочинністю. Інтерпол має унікальну можливість сприяти транскордонній правоохоронній діяльності та допомагати країнам у зборі доказів, виявленні правопорушників та їхніх активів. Крім того, Інтерпол розробив низку інструментів, спеціально призначених для боротьби зі злочинами проти дикої природи та лісів. Наразі Інтерпол налічує 195 держав-членів, більшість з яких створили національні центральні бюро, що діють як координаційні центри для співпраці з Генеральним секретаріатом та іншими національними центральними бюро (далі – НЦБ). Ці бюро також можуть виступати в якості пунктів зв'язку між національними підрозділами з охорони дикої природи та лісів і Генеральним секретаріатом Інтерполу [4, с. 104].

Інтерпол і його держави-члени також очолюють і беруть участь у низці заходів, включаючи оперативну та слідчу підтримку, спрямованих на посилення екологічної безпеки в усьому світі. Екологічні напрямки співпраці включають злочини проти дикої природи, злочини у сфері рибальства, злочини у сфері лісового господарства, а також забруднення та пов'язані з ним злочини.

Так, з метою збереження навколишнього середовища, біорізноманіття та природних ресурсів планети, Інтерпол працює над реалізацією конкретних цілей за допомогою низки інструментів і заходів. Зокрема, в межах Інтерполу було створено групу, відповідальну за боротьбу з екологічними злочинами – Програму екологічної безпеки (далі – ENS), яка спрямована на надання допомоги державам-членам в ефективному забезпеченні дотримання національного законодавства та міжнародного природоохоронного права, зокрема природоохоронних договорів [5, с. 15].

ENS було засновано відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї Інтерполу для забезпечення взаємодії правоохоронних органів, об'єднання зусиль різних державних органів та заохочення скоординованих транскордонних дій щодо підтримання екологічної безпеки. ENS прагне підтримувати інноваційний рівень розвитку, який відображає потреби, ресурси і заходи відповідно до екологічних загроз держав-учасниць. Її унікальність полягає в забезпеченні узгодженого міжнародного співробітництва, планування та керівництва правоохоронними органами, головним чином шляхом стимулювання і наставництва властей у всьому світі з метою підвищення професійного рівня розслідувань. Програма спирається на знання, навички і досвід держав-учасниць завдяки стратегічному баченню Комітету з охорони навколишнього середовища та відповідності (далі – ЕСЕС, Комітет). Вона працює разом з оперативними і тактичними заходами реагування держав-учасниць через спеціалізовані робочі групи ЕСЕС [6, с. 4, 16].

У зв'язку з цим, слід зазначити, що діяльність ENS тісно взаємопов'язана і підтримується ЕСЕС, до складу якого входять посадові особи виконавчого рівня та особи, які приймають рішення, з числа держав-членів Інтерполу. Створений у 1992 р., Комітет допомагає Інтерполу виявляти моделі та тенденції, що виникають у сфері екологічних злочинів, і розробляти заходи правоохоронного реагування для усунення виявлених загроз. ЕСЕС виступає стратегічною консультативною групою Інтерполу з вироблення політики і реалізації проєктів, пов'язаних із запобіганням та припиненням екологічних злочинів і порушень законодавства. При Комітеті функціонують чотири робочі групи зі злочинів – у сфері рибальства (FCWG), лісового господарства (FoCWG), дикої природи (WCWG) і забруднення навколишнього середовища (PCWG). Кожна група об'єднує фахівців-криміналістів та експертів з усього світу, які працюють над діяльністю, що ґрунтується на загрозах, і надають Комітету та Інтерполу експертні рекомендації щодо реагування на різні загрози. [6, с. 24-25].

Групи допомагають ліквідувати злочинні мережі, що стоять за екологічними злочинами, надаючи правоохоронним органам інструменти та експертизу, необхідні для захисту навколишнього середовища від експлуатації злочинцями, а також надають підтримку в розслідуванні міжнародних справ, координують операції, допомагають державам-членам обмінюватися інформацією та проводити аналіз екологічних злочинних мереж [7].

Так, Робоча група Інтерполу щодо боротьби зі злочинністю у сфері рибальства (FCWG) була створена в лютому 2013 року і забезпечує міжнародну платформу для співпраці між державами-членами. Членство в ній відкрите для всіх держав-членів Інтерполу; у 2017 році до складу FCWG входили 49 держав-членів Інтерполу, які представляли всі континенти та океанічні регіони. Робочою групою керує Рада, яка організовує щорічні зустрічі для представників оперативного рівня рибоохоронних та податкових органів, митних служб, національної поліції, військово-морських сил та берегової охорони для роботи над узгодженими програмами діяльності протягом року. Робоча група Інтерполу також ініціює і очолює низку проєктів, спрямованих на виявлення та боротьбу зі злочинністю у сфері рибальства. Діяльність Робочої групи зосереджена на чотирьох стратегічних цілях: розширювати і розвивати потенціал, можливості та співпрацю держав-членів задля ефективного забезпечення дотримання законів у сфері рибальства та злочинів у суміжних галузях; заохочувати і сприяти обміну інформацією та оперативними даними, пов'язаними зі злочинністю у сфері рибальства, між державами-членами; надавати державам-членам аналітичну та оперативну допомогу в забезпеченні дотримання законів і нормативних актів у сфері рибальства; заохочувати та сприяти створенню каналів зв'язку і обміну досвідом у галузі рибальства між державами-членами для забезпечення дотримання рибоохоронного законодавства [8, с. 105].

Робоча група Інтерполу щодо боротьби зі злочинами, пов'язаними із забрудненням навколишнього середовища (PCWG) уособлює собою глобальну мережу національних експертів, які

протягом останніх 25 років щорічно зустрічаються для обговорення пріоритетних оперативних стратегій держав-членів та обміну досвідом у сфері боротьби із забрудненням навколишнього середовища. Робоча група підтримує Інтерпол у створенні глобально скоординованої системи реагування на злочини, пов'язані із забрудненням навколишнього середовища. Виконавча рада PCWG активно працює протягом року, щоб сприяти внеску Робочої групи в стратегію, операції, допомогу з розслідування та навчальні заходи Інтерполу щодо боротьби із забрудненням навколишнього середовища [9, с. 14].

Робоча група щодо боротьби зі злочинністю у лісовому господарстві також представляє собою групу експертів, які надають стратегічні поради для підвищення ефективності правоохоронних операцій у лісовому секторі. Група ініціювала кілька успішних операцій, зокрема Operation Amazonas II (2015) і Operation Log (2015). Вона розробляє керівні принципи і методології, а також організовує навчання для низки учасників у сфері боротьби зі злочинністю в лісовому господарстві, від державних установ до сільських громад, залежних від лісів [10].

Експерти, які входять до складу Робочої групи щодо боротьби зі злочинністю проти дикої природи, розробляють стратегії та ініціативи для правоохоронних органів для боротьби з цими злочинами в міжнародному масштабі. Група ініціює операції, спрямовані на захоплення злочинців проти дикої природи, конфіскацію браконьєрських речей і ліквідацію організованих мереж, відповідальних за злочини проти дикої природи. Вона також співпрацює з ключовими «гравцями» у сфері охорони дикої природи та правоохоронних органів, щоб максимізувати глобальний вплив своїх проєктів і операцій [11].

Слід зазначити, що з метою протидії екологічній злочинності Інтерполом було проведено низку заходів, зокрема за участі Робочих груп. Так, у сфері протидії злочинам проти дикої природи були здійснені такі правоохоронні заходи, як операція «Громовержець», покликана посилити вплив зусиль із збереження та сталого розвитку на світову фауну і флору; та операція «Тандерберд», в результаті якої було виявлено майже 900 підозрюваних і вилучено 1300 незаконних об'єктів дикої природи та лісоматеріалів на загальну суму 5,1 млн доларів США. У сфері боротьби із забрудненням та пов'язаними з ним злочинами, в червні 2017 року була проведена загальнонаціональна правоохоронна операція «30 днів дій», мета якої полягала у боротьбі з незаконною утилізацією та незаконною торгівлею небезпечними відходами [12].

Вказані види діяльності, передусім, спрямовані на підтримку зусиль поліції в їхній діяльності через навчання, оперативну підтримку, обмін інформацією та аналіз розвідувальних даних і здійснюються під керівництвом Комітету з охорони навколишнього середовища та відповідності і Робочих груп з питань рибальства та лісового господарства, забруднення навколишнього середовища та злочинів проти дикої природи.

Суттєву роль у протидії екологічній злочинності відіграють також національні цільові групи з екологічної безпеки (далі – NEST). NEST – це національна мультидисциплінарна група експертів з різних національних відомств, включаючи поліцію, митницю, природоохоронні органи, прокуратуру та інші спеціалізовані відомства, які працюють разом для підтримки національної екологічної безпеки та боротьби з екологічною злочинністю. Мета NEST полягає в об'єднанні правоохоронних органів та їхніх відповідних галузей знань навколо спільної місії або мети, наприклад, зменшення забруднення, збереження видів або захист інших природних ресурсів, включаючи рибні запаси. NEST може бути створена на базі інших цільових груп, що вже існують у країні, або отримувати їхню підтримку. NEST також може бути розташована в НЦБ Інтерполу держави-члена [13, с. 106].

NEST дозволяє правоохоронним органам стояти пліч-о-пліч з науковими експертами, чії знання і доступ до ресурсів є безцінними в боротьбі з екологічними злочинцями. Група спирається на повноваження кожного залученого відомства для боротьби з екологічними злочинами з усіх боків – від незаконного браконьєрства на місцях до розслідувань фінансових і податкових справ злочинних угруповань [7].

Крім того, для підтримки та допомоги країнам у боротьбі з екологічними злочинами Інтерпол надає набір інструментів і послуг, серед яких: Система I-24/7, що являє собою захищену глобальну систему зв'язку, яка об'єднує співробітників правоохоронних органів 195 держав-учасниць. Система не тільки забезпечує безпечний спосіб обміну конфіденційною інформацією, а й надає доступ до деяких баз даних Інтерполу; повідомлення – прохання про співпрацю або конкретні сигнали тривоги. У рамках своєї діяльності із забезпечення екологічної безпеки Інтерпол вико-

ристовує, зокрема, червоні повідомлення, які спрямовані на встановлення місцезнаходження та арешт розшукуваних осіб; сині повідомлення, що використовуються для збору інформації про конкретну особу або встановлення її місцезнаходження; фіолетові повідомлення, що зазвичай публікуються для пошуку або надання інформації про певний спосіб дій; еко-повідомлення – повідомлення у стандартному форматі для повідомлення про інцидент або конфіскацію. Це забезпечує уніфіковану систему розвідки та звітування даних для багатьох різних залучених правоохоронних органів, що також полегшує аналіз інформації і долає мовні та комунікаційні бар'єри; регіональні слідчі та аналітичні наради (RIACM) об'єднують національних правоохоронних органів для аналізу інформації та розвідувальних даних щодо важливих справ, а також для спільного досягнення результатів розслідування; групи підтримки розслідувань (IST) – це групи Інтерполу, створені для надання підтримки національним властям у розслідуванні конкретних справ, зокрема шляхом обміну досвідом щодо методів розслідування та реагування на них з метою виявлення і запобігання конкретним екологічним злочинам; операції – скоординовані регіональні та глобальні заходи реагування створені для ліквідації злочинних мереж, обміну інформацією і розвідувальними даними, формування багатопрофільних груп для боротьби з екологічними злочинами, зміцнення регіонального, національного та міжнародного потенціалу правоохоронних органів та підвищення обізнаності тощо [5, с. 16].

Висновки. Таким чином, можемо констатувати, що діяльність Інтерполу у протидії екологічній злочинності базується на розгалуженій інституційній системі, до складу якої входить: Програма екологічної безпеки (ENS), місія якої полягає в наданні взаємної допомоги та зміцненні співробітництва правоохоронних органів держав-учасниць, включно з ефективним застосуванням національних законів і міжнародних договорів у сфері охорони довкілля, а також у реалізації правозастосовчої практики на національному, регіональному і глобальному рівнях; Комітет з охорони навколишнього середовища та відповідності (ECEC), при якому існують чотири робочі групи зі злочинів – у сфері рибальства (FCWG), лісового господарства (FoCWG), дикої природи (WCWG) і забруднення навколишнього середовища (PCWG). Кожна група об'єднує фахівців-криміналістів та експертів з усього світу, які працюють над діяльністю, що ґрунтується на загрозах, і надають Комітету та Інтерполу експертні рекомендації щодо реагування на різні загрози. Основні напрямки включають злочини, пов'язані з втратою біорізноманіття та природних ресурсів, а також уразливість якості довкілля, зокрема злочини, пов'язані із забрудненням та зміною клімату. Важливу роль також відіграють національні цільові групи з екологічної безпеки (NEST), мета діяльності яких полягає в об'єднанні правоохоронних органів та їхніх відповідних галузей знань навколо спільної місії або мети, наприклад, зменшення забруднення. Крім того, Інтерпол має у розпорядженні набір інших інструментів і послуг у сфері протидії екологічним злочинам, як-от: система I-24/7, повідомлення, еко-повідомлення, регіональні слідчі та аналітичні наради (RIACM), групи підтримки розслідувань (IST), операції тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. European Union Agency for Criminal Justice Cooperation: Supporting judicial authorities in the fight against environmental crime. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/publication/supporting-judicial-authorities-fight-against-environmental-crime> (дата звернення: 16.11.2023).
2. INTERPOL: Environmental crime. URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Environmental-crime> (дата звернення: 16.11.2023).
3. Environmental Crime and its Convergence with other Serious Crimes Environmental Security. URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Environmental-crime/Our-response-to-environmental-crime> (дата звернення: 16.11.2023).
4. Wildlife and Forest Crime Analytic Toolkit: revised edition. United Nations Office On Drugs And Crime. Vienna, New York, 2012. 196 p. URL: https://www.cms.int/sites/default/files/document/unep_cms_mikt2_BernSFPs_Inf-7a_ICCWC-Analytic-Toolkit.pdf (дата звернення: 16.11.2023).
5. INTERPOL-UN Environment. Strategic Report: Environment, Peace and Security – A Convergence of Threats. INTERPOL, UN Environment, 2016. 76 p. URL: https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/17008/environment_peace_security.pdf?sequence=1&%3Bis-Allowed= (дата звернення: 16.11.2023).

6. INTERPOL Environmental Security Strategic Plan 2017-2020. Interpol, 2017. 43 p. URL: <https://www.interpol.int/content/download/5094/file/Strategic%20Plan%202017-2020.pdf> (дата звернення: 16.11.2023).
7. INTERPOL: Our response to environmental crime. URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Environmental-crime/Our-response-to-environmental-crime> (дата звернення: 16.11.2023).
8. International Law Enforcement Cooperation in the Fisheries Sector. A Guide for Law Enforcement Practitioners. INTERPOL, 2018. 162 p. URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Environmental-crime/Fisheries-crime> (дата звернення: 16.11.2023).
9. Environmental Security Programme. Strengthening Law Enforcement Cooperation Against Pollution Crime. INTERPOL, 2022. 16 p. URL: https://www.interpol.int/fr/content/download/17125/file/INTERPOL%20ENS%20Pollution%20Crime%20Prospectus%20Jan2022_v3-lr.pdf (дата звернення: 16.11.2023).
10. INTERPOL: Forestry crime. URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Environmental-crime/Forestry-crime> (дата звернення: 16.11.2023).
11. INTERPOL: Wildlife crime. URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Environmental-crime/Wildlife-crime> (дата звернення: 16.11.2023).
12. INTERPOL Environmental security: Fact Sheet. URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Environmental-crime/Our-response-to-environmental-crime> (дата звернення: 16.11.2023).
13. International Law Enforcement Cooperation in the Fisheries Sector. A Guide for Law Enforcement Practitioners. INTERPOL, 2018. 162 p. URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Environmental-crime/Fisheries-crime> (дата звернення: 16.11.2023).